

**Dissertatio inauguralis medica, de petechiis febrium malignarum /
[Laurentius Theophilus Luther].**

Contributors

Luther, Lorenz Theophilus, 1677-
Jacobi, Ludwig Friedrich, -1715.
Universität Erfurt.

Publication/Creation

Erfurt : J.H. Grosch, 1707.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/cmn5zz6g>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

I. N. J.
DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA,

DE

PETECHIIS FEBRIUM
MALIGNARUM,

Quam

IN ALMA ac PER-ANTIQUA GERANA,

DEO BENEDICENTE,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

REVERENDISSIMO & ILLUSTRISSIMO DOMINO,

DOMINO

PHILIPPO WILHELMO,

S.R.I. COMITE de BOINEBURG,

SACRÆ CÆSARÆ MAJESTATIS CONSILIARIO INTIMO & CA-

MERARIO, nec non METROPOLITANARUM ECCLESIA-

RUM MOGUNTINÆ & TREVIRENSIS CANONICO

CAPITULARI SENIORE,

EMINENTISSIMI PRINCIPIS ELECTORIS MOGUNTINI CONSI-

LIARIO INTIMO, ac CIVITATIS TERRITORIIque

ERFURTENSIS PRO-PRINCIPE, &c.&c.

Consensu & Auctoritate Amplissimæ Facultatis Medicæ,

P R Æ S I D E

D. LUDOVICO FRIDERICO JACOBI,

Electoris Moguntini Archiatro, Prof. Chym. æstumatissimo,

& Assessore Ordinario, &c.

DN. PATRONO, PRÆCEPTORE ac PROMOTORE æternum debenerando,

PRO LICENTIA

Summos in ARTE MEDICA HONORES, & PRIVILEGIA DOCTORALIA

more Majorum ritè & legitime capessendi,

Publicæ Eruditorum Ventilationi exponet

LAURENTIUS THEOPHILUS Suther /

Erfurtensis Practicus,

IN AULA COLLEGII MAJORIS

Die 5. Martij, 1707.

Reverendissimo, Illustrissimo, Magni-
ficentissimoque Domino,

D O M I N O

PHILIPPO
WILHELMO,

S. R. I.

COMITI de BOINEBURG,
Sacrae Cæsareæ Majestatis Consiliario In-
timo & Camerario, nec non Metro-
politanarum Ecclesiarum Mogun-
tinæ & Trevirensis Canonico
Capitulari Seniori,
Eminentissimi Principis Electoris Mo-
guntini Consiliario Intimo ac Civita-
tis Territorijque Erffurtensis
Pro-Principi, &c. &c.

Domino Meo Gratosissimo,

HANC DISSERTATIONEM INAUGURALEM

D. D. offert ac consecrat

Clens humillimus

AUTHOR

Πάντα σὺν τῷ Θεῷ.

PROŒMIUM.

Otum Æterni Genitoris opus
 haud levisimis indies jaçtari
 mutationibus, quotidiana no-
 bis testatur experientia, splen-
 didissima enim cæli sidera suos
 patiuntur Eclipses: Aër stupen-
 dissimis crebrò agitur turbinibus, terra con-
 tremilcit, Mare ferocissimis disturbatur procella-
 rum fluctibus, ut non rarò tot fortissimorum op-
 pidorum everfiones, & proh dolor! tot Regio-
 num ruinæ ac clades sequantur. Quid dicam
 de Compendio Macrocosmi Microcosmo homi-
 ne, nonnè iisdem, si non omnibus, saltem pluri-
 bus subjacet vicissitudinibus? Dum omnes ejusdẽ
 partes, suos quoq; patiuntur Manes, Caput enim
 & Cerebrum, ex communi sententia, Mentis arx,
 & sensuum Emporium, benignissimo cum Sole

(cor volo) Apoplexiam, Epilepsiam, Vertiginem, Palpitationem &c. imò omnium Virium summum experitur collapsum. Alibi sanguis, Nectar illud purpureum, fons vitæ, varias sustinet turbas, Coagulationes, Dissolutiones inordinatas fermentationes, & quis omnes enumerabit insultus? Plura quid dicam, tota hominis natura variis impugnatur hostibus, tanto cum impetu irruentibus, ut sæpè læpiùs tota hominis machina subvertatur. Unicum ex his ut tangam, nempe Febres Malignas Petechiales, quas clades humano generi nō inducunt, ut etiam maximam hominum partem hæ corripiant, naturam humanam invertant, & Jugulum vitæ petant. Quarum quoque considerationem uberiolem, hîc loci nobis proponere placuisset, nisi hætenus sufficienti scrutinio à plurimis essent ventilatæ, adeò ut non opus esse censeamus uberiolem & majorem harum aggreddi enucleationem. Proinde arridet nobis, loco Speciminis Inauguralis saltim istarum Petechias enucleare, & Lectoris placidæ Censuræ submittere, hacce tamen Methodo, ut omnia pro majori elucidatione, atque perspicuitatis causa, ad quatuor causarum genera reducamus, & primò in causa formali Nomina earum, definitionem, nec

non Differentias insinuemus : Simulque quâ ratione ab aliis maculis differant , & nunc Priscis etiam Medicinæ Proceribus fuerint cognitæ & perspectæ expendamus. In causa verò Materiali subjectum ex quo & in quo , sumus exposituri, & sic materiam, quæ Petechias generat, significaturi, deinde in causa efficiente ipsum movens, quod scilicet materiam ad ambitum Corporis protrudendo Petechias prognerat declaraturi, ultimò in causa finali, quid Petechiæ præmonstrant, quantum licebit manifestaturi. Defectum autem ingenij nostri, in re tam arduâ statim in limine agnoscimus, atque ea propter æqui Lectoris Benevolentiam nobis exoramus. Te verò Æternum Numen, cui omnia mea debeo, supplex veneror, ut mentis meæ imbecillitati succurrere, meaque incepta, in Nominis Tui Gloriam, & multorum ægrotorum salutem dirigere quam clementissimè digneris.

TH. I.

Petechias Malignarum Februm, cujuscunque sint conditionis & ordinis, ut harum symptomata existentes, impræsentiarum saltem tractare placet, etsi quoque nobis non ignotum sit, has vix considerari posse, nisi simul morbus consideretur, Petechia verò vox est, neque Græcis, neque

Arabibus, nec Latinis Medicinæ Scriptoribus perspecta: Eâ tamen frequentissimè Itali utuntur, hinc Medici etiam Vocabula Petechiarum, Pestechiarum, pestichiarum, & peticularum usurpant, unde verò hæc vox derivetur, non adeò planum est: *Fracastorij* opinio & Mens est, quod peticulæ mutatis quibusdam literis à puncticulis sint dictæ, similes enim sunt pulicum puncticulis. *Mercurialis* sentit à pulicibus petechias de ductas: Pulicem quippe Italorum Gens *pidochietto*, & *pedicello* nominare consuevit. Derivationem petechiarum à pulicibus nos etiam desumimus, quamvis Eadem alias sortitæ sint appellationes, siquidem *puncticula*, *lenticula* & *purpureæ*, & *macule pulicares* ab Authoribus appellantur.

TH. II.

Puncticula, ob causam modo datam, quia puncturis sive ictibus pulicum similes existunt: *Lenticula*, quod lentium figuram & magnitudinem repræsentent: *Purpureæ*, à colore purpureo, *Macule denique puliæres* ob causam modo allatam, sæpè vibices, sive stigmata, ex pulicum moribus contracta sequuntur. Germani peculiare non habent, sed vel genericò utuntur vocabulò, & petechias *giftige und Pestilenzische Flecken* nominare solent; vel sanè Italorum voce contenti, eas *Petechien* appellant.

TH. III.

His præmissis Definitionem petechiarum aggredior; definiens illas, quod sint maculæ cutis, instar pulicum morsus & stigmatum indè relictorum venenositatem pestilentium malignarumque febrium, in quibus solis videntur, patefacientes, à tono fibrarum cutis debili, indeque harum ulteriori ex corpore transpiratione impedita,

dita, variantes ratione coloris pro varia humorum & veneni maligni indole ortæ : Sparfimque modo in hac, modo in illa, interdum exiguâ cutis parte conspicuæ.

TH, IV,

Non ignorandum, nos hic veras & propriè dictas petechias definire, non autem illas, quæ *δμονύμως* tantum petechiæ sunt, natura verò & definitione petechiarum carent, quales sunt maculæ, quæ in febribus quibusdam efflorescunt, petechijs, colore figura, & magnitudine non absimiles : Hæ enim à rerum ignaris, pro veris petechijs haberi solent, cum tamen malignitatis indices re verâ non sint, sed simplicis duntaxat effervescentiæ sanguinis, qui contagij & virulentiaæ expers est.

TH. V,

Alexander Massarius l. 5. Prax. c. 25. scribit petechias transmissiones esse materiæ venenatæ ad cutem : Quod quidem verum est, nos quoque in sensu causali concedimus, quoniam ex transmissione malignorum humorum nascuntur, in sensu verò formali non item. Non enim effectus per suam causam efficientem definiri potest, quia hæc extra illius essentiam est. *Hieronymus Mercurialis l. 5. Prax. c. ult. ait.* eruptiones esse pravorum humorum, factas à natura, profundum corporis expurgate, quod rursus causaliter tantum loquendo verum est : Non autem si formaliter de Petechiis agamus. Angustior propterea definitio suo esse definito videtur, cum non omnes petechias includat, neq; omnibus applicari possit, competit enim petechiis Criticè duntaxat factis, non illis, quæ symptomaticè, vi ebullientium humorum emergunt, plerisque Recentiores petechias ad *ἐξανθήματα ἢ ἐνζανθήσιαις ἐκφύματα καὶ ἐκθύματα* referunt neque id immerito : Sunt enim hæc Vocabula apud *Hipp.* & *Galenum* adeò generalia, ut

ut ambitu suo quasvis efflorescentias, & papulas cutis complectantur dicta ἀπὸ τοῦ ἐξαντεῖν ab efflorescendo; quod pullulent & emergunt per summa; Item ἀπὸ τοῦ ἐκφύσει, quod est ut *Galenus Comm. 3. in l. 3. Epid. t. 51.* interpretatur, ἐξορροῦν, erumpere, Item ἀπὸ τοῦ ἐκύειν, quod edere ac producere sonat. Observandum autem duplex ἐξανθημάτων genus esse; Unum quod cutis tantum colorem mutat, alterum in quo pustulæ quædam eminentiores in cute erumpunt, quod propriè ἐκθύματα nomen sibi vindicat. Quemadmodum ex loco *Galenus modo allegato* colligitur. Innuit enim *Galenus*, ἐκθύματα tubercula esse, quæ cutem in tumorem attollunt, ad genus autem prius petechiæ pertinent, non item ad posterius.

TH. VI.

Differentiæ petechiarum sumuntur à quantitate, eaque tum continuâ, tum discretâ; à qualitate & quidem potissimum à colore figura: à tempore apparitionis: durationis, modo eruptionis & materiæ.

TH. VII.

Ratione *quantitatis continuæ*, aliæ sunt *majores*, aliæ *minores*, aliæ *minimæ*, quæ moribus pulicum similes: Ratione *quantitatis discretæ* & numeri, vel *frequentes* sunt, *crebræ* atque *densæ*: vel *raræ*, *pauca*, & hinc inde *dispersæ*. Ratione *coloris variæ*: nempè *rubræ*, *purpureæ*, *violaceæ*, *livide*, five *plumbeæ* vel *nigræ*: Ratione *figuræ*, aliæ *lenticulares* sunt, aliæ punctum pulicum referunt, aliæ *latæ*: ut *majores*, quæ tamen *rariores*: Ratione *temporis*, mox *in principio*, mox in *progressu* apparent. Ratione *durationis*, aliquando diu permanent, & non nisi sudore vel planè evanescunt, vel retrocedunt. Ratione *modi* non nullæ Criticè, quædam symptomaticè, aliæ medio motu exori

exoriuntur: Alia celeriter, quædam tardè. Ratione *materiae*, variæ sunt petechiarum differentia, propterea etiam colores earum variant: quia à diversis humoribus proficiuntur. Sunt autem maculae variæ, quædam sine morbo; nonnullæ non nisi in morbis conspiciuntur. Sine morbo sunt maculae originales, lentigines &c. Cum morbo sunt Vitiligines erythremata, *έρυσιπελατώδεις* & quæ in lue & reia, & elephantiasi observantur.

TH. VIII.

Materia ex qua petechia generantur, dico quod sint crassæ exhalationes putrescentis & ebullientis humoris in venis, quoniam propter ineptas particulas cutem penetrare non possunt. Ratio autem hæc esse videtur, quia fiunt sine tumore, & quia cito generantur, citoque disparent: quod tenuis dissipatuque facilis materia, qualis vapor est, argumentum esse videtur: Ratione etiam hujus, quia materia petechiarum humoralis est, quod tum Authoritate, tum ratione probari potest: primò quidem Authoritate *Hipp. qui lib. de humor*, causas colorum cutis, non in Vapores, sed in humores refert, qualis, inquit, est humor, talis in cute efflorescit color. Et ulterius debemus fateri, quod omnes maculae, quæcunq; tandem sint, ab humoribus proficiuntur. *Test. Galen. l. 3. de Sympt. Caus. cap. ult.* ergo & petechia. Nam quod de genere dicitur, de specie quoque dici necessum est, quia sæpius imò sæpissime petechia aliquando retrocedunt, & præter opinionem evanescent, quod certe fieri propterea videtur, quoniam illa maligni humoris portio, quæ viam ad cutem quærebat, à Via sua avocatur, & ad aliam transfertur. Rationes quidem plures hic adducere possem, verum cum omnia satis pateant ex jam recensitis, non opus his esse arbitror.

TH. IX.

Itaque Concludimus , materiam petechiarum in genere esse humorem : in specie autem tum sangvinem, tum bilem, tum pituitam. Variant enim petechiæ in colore. Necessum igitur, varios quoque humores earum generationi occasionem præbere. Id quod ipse quoque *Angelutius non procul à fine libri de nat. & curat. malign. febr.* ingenuè fatetur, cum scribit, rubentes petechias fieri à sanguine, albicantes à phlegmate : flavas & virides à bile : nigras à melancholia. Cæterum humores isti potissimum secundum tenuiores suæ substantiæ portiones petechias producant. Cujus rei quadruplex dari potest argumentum, 1) quia petechiæ cito fiunt, citoque disparent 2) quia cutem in tumorem non attollunt. 3) quia facile retrocedunt 4) quia pharmacis diaphoreticis & sudoriferis *promptè* deleantur.

TH. X.

Speciale petechiarum subjectum, in quo & copiosè & frequenter conspiciuntur, certæ sunt cutis partes. Primum quidem ea, *quæ dorsum tegit* : hæc enim adeò interdum puncticulis scatet, ac si urticis cæsa, vel acubus compuncta, vel à pluribus demorsa fuisset pulicibus. Causa est duplex : Una quia dorsum calidum : & quidem tum nativo tum ascititio calore, Nativo : quoniam carnosum & sanguineum fontis caloris, nempe vasis sanguiferis manifestioribus vicinum. Ascititio : quoniam ægri ; præsertim qui debiliores sunt, quales in malignis pestilentibusque esse febribus solent, ut plurimum in dorsum decumbunt : adeò ut non paucis ob humores, & fuligines calidiores acrioresque factas exulcerentur. Ubi autem calor, major, ibi cutis rarior, laxior & va

& vasa ejus patentiora, ita ut per ea aliena materia facile ad cutem fluere possit. Altera, quia dorsum Venam cavam & arteriam magnam habet vicinas. Hæc enim vasa, quia amplissima, secundum dorsi longitudinem descendunt, hujusque propaginibus dorsum largiter perfundunt. Crebro quoque petechiæ *in pectore* apparent; idque propter numerosos ramos, quos à vena cavâ & aorta mutuatur, minus tamen crebro, quam in dorso, quoniam pectus sæpe denudatur: præsertim in febribus. Unde materia repercutitur, vel saltem liberè exire prohibetur, frequenter petechiæ *in collo* esse solent: quoniam cutis illius est rara, laxa & mollis &c. in *brachiis, cubitis ac manibus* rariores sunt, paucioresque quia brachia aeri exposita. In *cruribus* videntur magis: quoniam plerumque recta. Minus tamen quam in thorace: quia à fonte venenatæ materiæ distantiora. *Facies* ferè libera à petechiis, tum quia perpetuò nuda: tum quia longius à sede materiæ morbificæ remota.

TH. XI.

De *materia* petechias generante, deque *subjecto*, in quo potissimum locum habent jam constat. Dicendum modò *de causa efficiente*: hoc est, de illa causa, quæ materiam generatã ad Cutem ablegat. Ea verò in genere *Natura* appellatur: in specie autem tonus fibrarum debilis. Illa enim lacescita atque irritata noxios humores tum ad loca alia, tum crebrò etiam ad cutem protrudere solet, & ectypum morbo proprium ibi pingit. Hic a. istas ulterius emovere minor est. Sed hic quæritur, quonam motu petechiæ fiant Criticone, an symptomaticò, an mixto? Ad hanc quæstionẽ respondetur, & critico, & symptomatico & Mixto, Critico quidem: cum petechiæ non in principio: sed in progressu febris malignæ, & quidẽ die Critico, vene-

materiâ non quidem perfectè vereque concoctâ (concoqui enim verè ob malignitatem nequit) attamen frânatâ mitigatâ, castigatâque, & ad meliorem statum redactâ, cernuntur, idque vel cum solutione, vel diminutione saltem morbi venenati notabili effectûque digna. Notandum tamen, criticam petechiarum eruptionem perquam raram esse, idque propter causam modo allatam, quoniam materia morbifica ejusdem est perversitatis & malitiæ, ut ei domandæ, & à sinceriore melioreque humorum massâ segregandæ natura ut plurimum sit impar. Quare motus iste, quo per *μετάστασις* virulentæ materiæ ad cutem petechiæ constituuntur, symptomaticus ferè est. Fit enim à naturâ, vel à copiâ vel à pravitate materiei provocata, idque statim per initia morbi, die non critico, ante edomitam correctamque materiam. Unde est, ut nullô cum juvamine petechiæ tunc se se exserant.

TH. XII.

Antequam ad Causam finalem accedamus, coronidis Loco dispicere placet, quænam causa sit illarum petechiarum, & in genere illarum macularum, quæ demum post mortem in cadaveribus cernuntur? Petechias enim & ante mortem, & paulo post eam in malignâ correptis febre apparere, rerum Magistra docet experientia. Defunctorum enim cadavera nonnunquam commaculari, *αυτοψία* in peste extinctis, veneno sublatis, aquâ submersis, & laqueo suffocatis, ostendit. Est autem causa consideranda duplex: *Materia & efficiens: Materia in genere humor est.* Nam *Galen. lib. 3. de sympt. caus. c. ult. scribit*, cutis maculas præternaturales, ab humorum vitio proficisci. In *specie* verò vel sanguis vel pituita, vel bilis flava, vel Melancholia. Variant quippè maculæ coloribus, ideoque necessum

cessum

cessum est , ut variæ etiam earum materiæ statuatur. Hæ autem materiæ ut plurimum tenuiores subtiliores-
 que humorum in vasis delitescantium portiones sunt , &
 tales , quales in vasis erant , effunduntur in cutem: extra-
 vasatæ autem coagulatæ & refrigeratæ livorem contra-
 hunt ; unde cutis lividis, nigrisque defædatur coloribus:
 uti in strangulatis & suffocatis apparet. Vel non tales,
 quales erant prius, sed quales noviter factæ erumpunt:
 Quemadmodum patet in veneno necatis : Veneno; in-
 quam, vehementi, & admodum violento, quod intra parvi
 temporis spatium suam operationem exercet, humores-
 que corrumpit , ut inde vel flavo , vel viridi, vel nigro ,
 vel livido colore corporis partes inficiantur.

TH. XIII.

De *causa efficiente* litigatur , & quo modo , & qua
 ratione humores isti post hominis obitum ad cutem per-
 veniant, ambigitur. Nam *alij* hujus delationis causam
 esse facultatem expultricem statuunt ; *Quidam* eam ca-
 lori residuo assignant ; Nonnulli humores spontè ad cu-
 tem deferri arbitrantur. Verum *prima sententia* ab o-
 stio aberrat , quatuor de causis , primò : quia in corpore
 exanimato nulla amplius est anima , & consequenter et-
 iam nulla animæ facultas ; nisi contradictionem velis im-
 plicare , & corpus statuere anima privatum, quod tamen
 aliquam animæ virtutem in se contineat: aut dicere,
 residuam esse virtutem & operationem in corpore, à quo
 tamen ipsum principium operans , & sine quo facultas
 operandi esse non potest, discesserit. Deinde, quia hæc
 ratione istud introduceretur absurdum, quod vis expultrix
 in corpore enectò vegetior esset, fortiorque , quàm in-
 vivo. Præsupponimus enim corpus demum post mor-

tem maculis fæcundatum esse, non ante. Quare si efficiens causa referretur ad facultatem expultricem, sequeretur me herculè, eam validiorem esse in defuncto, quam in vivente corpore. Quod enim expultrix non potuit ad cutem protrudere in vivo, in demortuo, secundùm hanc quidem sententiam potuit abundè. Tertiò, quia expultrix non operatur, nisi stimulata, stimulari autem dicitur, cum sentit alicnum, hoc est, quod sibi vel quantitate grave, vel qualitate inimicum, vel utrâque molestum. At nullus neque animalis, neque naturalis sensus inest cadaveri, ergò falsum, quod expultrix in eo dominetur, & vitiosos humores ad circumferentiam à centro ejiciat. Quartò: quia post mortem, & caloris vitalis, & actionis vitalis facta jactura, sine quibus organis nulla omninò facultas agere potest, ergò neque expultrix. *Secunda & tertia opinio* non in omnibus, sed quibusdam tantum cadaveribus defendi potest. Quapropter causam macularum, quæ cadaveribus superveniunt, non unam in omnibus, sed aliam in aliis esse arbitramur. Nam quæ violentius hinc inde moventur, trahuntur, contunduntur, premuntur, aut ab alto cadunt, venarum patiuntur rupturam, ex quibus sanguis egreditur, egressus coagulatur, refrigeraturque & lividis aut nigris maculis cutem inquinat.

TH. XIV.

Concludimus ergò, materiam macularum cadaveribus supervenientium humores esse extravasatos & in cutem effusos: eosque aut subformâ & specie sua adhuc servatos: vel leviter saltem ob frigerationem & concretionem, mutatos: quemadmodum in suspensis, aquâ submersis, aliterve suffocatis, & nonnullis, qui morbo aliquo, malignitatis tamen experte, sunt extincti, apparet,

aut

aut planè corruptos atque depravatos : uti videre licet in iis, qui ob assumptum venenum, vel intus in corpore genitum, fato concesserunt. Horum enim aliqui virent, quidam flavent : nonnulli nigricant : alij livent : aliove facti colore conspiciuntur : & quidem vel in corpore toto, vel aliquibus duntaxat in locis : pro ut massa humorum vel tota, vel tantum secundum partem à pristina est forma dejecta. Ad hæc aut unò tantum colore sunt infecti : aut maculis diversorum colorum deturpati : Scilicet pro conditione veneni, & qualitate humorum, qui depravantur. Efficientem verò causam, quæ faciat, ut humores post obitum ad cutem ferantur, esse dicimus, vel res vasorum tunicas rumpentes, eorumve orificia referantes : vel sanè colorem relictum qui sua ad ambitum corporis evaporatione tenuibus humoribus & ichoribus ansam præbet, ut cum non amplius à retentrica regantur, sed hinc inde oberrendo ductum & quasi filum ac nutum caloris sequantur.

TH. XV.

Petechiarum causam finalem & primùm prognosin quod attinet, sciendum, Petechias semper characteres esse præsentis malignitatis & virulentia humorum. Unde non nisi in malignis & pestilentialibus febribus animadvertuntur. Nam inter propria earum signa ab authoribus recensentur : ita ut ubi petechiæ conspiciuntur ; ibi etiam vel pestilens, vel alia maligna & venenata febris dominari dicatur. Sed videamus quid ex differentiis supra traditis prædici debeat. *Quantitatem* ergo quod attinet, docent quidam scriptores, *multas & magnas* bonas esse, *paucas*, contrà & *parvas*, malas. Illas enim indicare venenatam materiam à centro ad circum-

cumferentiam expelli : has verò naturæ imbecillitatem in expellendis noxiis portendere. Verum hoc prognosticum perpetuæ Veritatis non est. Non enim magnæ & multæ petechiæ semper bonæ : neque parvæ & paucæ semper malæ. Illæ quippe interdum magnam solum materiei virulentæ in venis visceribusque ebullientis copiam significant ? Cujus ratione periculum imminet, ne forsan natura succumbat. Unde experimur, multos, etiam copiosissimè obortis petechiis, fato concedere. Quare soli petechiarum quantitati temerè non fidendum, sed alia quoque signa perpendenda. Hæc enim si vel omnia vel pleraque saltem bonum præfagiant, quantitas etiam boni nuncia credenda : Sin præmonstrent malum, hujus quoque index quantitas dicenda. Quanquam affirmare liceat, petechiarum eruptionem propterea malam esse perpetuò, quod malignam in corpore materiam denotet. Bonum autem propterea, quia salubrius est, materiam hanc ad exteriora moveri, quam intus in corpore detineri : Licet enim per petechias virulenta materia radicatus rarò extirpetur ; Portio tamen illius evellitur, quâ demptâ, natura non nihil sublevatur, reliquamque sarcinam levius fert atque facilius.

TH. XVI.

Colores quod spectat, sunt *rubentes* petechiæ omnium tutissimæ : quia mitior earum causa ; nempe sanguis. Deteriores sunt, quæ *virides* & *flavæ*, pejori quippè ex causa genitæ. Pessimæ, quæ *lividæ*, *violaceæ*, & præsertim quæ *nigræ*. Mortis enim ut plurimum notæ sunt propediem secuturæ : quantum verò ad *tempus apparitionis* & *modum eruptionis*, nimirum quæ ante 7. diem, symptomatice

ptomaticæ sunt: *quæ in morbi progressu*, critica, cum scilicet die critica, prægressa aliquâ materie melioratione, & subsecuta ægrotantis alleviatione facta. *Symptomaticæ* malæ sunt quia fiunt ab ὀργανισμῶ malignorum humorum, naturam ante tempus, cum scilicet eos nondum correxit & mitigavit, ad excretionem sollicitantium. *Critica* contra bonæ sunt: præfertim si fiant cum sudore, quia fiunt ex naturæ intentione, die critica, prægressâ materie mitigatione & correctione, factaque ejusdem à reliquis humoribus sequestratione & translatione ad συμφέροντα χορεῖα, diversas scilicet cutis partes.

TH. XVII.

De *Tempore Durationis* si sermo sit: videntur illæ petechiæ deteriores esse, *quæ retrocedunt, breviq̃ evanescent*: Innuunt enim vel naturam avocari à cæpto expulsionis opere: vel malignitate materie ita oppugnari debilitariq̃ ut continuare expulsionem nequeat: vel interiora quasi uri, ut in modum cucurbitularum humores ad se trahere videantur. E contrario meliores judicantur, *qui aliquandiu perseverant*, donec vel cum, vel sine sudore discedant. Ratio est, quoniam significatur, naturam in opere semel inchoatô persistere: nec pati, ut ad partem aliam, eamque nobiliorem, cum discrimine ægrotantis, seducatur: Esse etiam materiâ superiorem, nec ita laborare, ut eam profligare non possit. Petechiæ repressæ periculum vitæ adferunt. In cujus rei fidem *Forestus lib. 6. de febribus observat. 39.* elegantem & memoriâ dignam Historiam recenset; qui desiderat; legat. Ut paucis comprehendamus, quæ hactenus dicta, petechiæ uberius, colore rubræ, quantitate copiosæ, motu Critico, cum sudore, per totum cor-

pus, aut majorem saltem illius partem egredientes, & aliquandiu persistentes, idque sine gravibus accidentibus securitatem pollicentur, ut ut etiam malæ causæ signa sint. Contrà, vitæ periculum minantur, quæ lividæ violacæ, aut nigræ, quæque erumpunt symptomaticè quantitate paucâ, in principio morbi, nullo cum levamine decumbentis.

TH. XIIX.

Antequam ad Curationem progrediamur, operæ pretium videtur, illorum examinare sententiam, qui contendunt, petechias malas esse perpetuo, neque ullas criticas esse dicendas; Rationes adducunt varias, quas hic brevitatis causa omitto, alias totum volumen conscribere deberem, nec pluribus rationibus etiam opus est, confitentem quendam ex adversariis habemus, & accedentem nostræ sententiæ, cum scribit: petechias vel salutem, vel mortem, vel utramq; & tempore, & quantitate & qualitate designare. Item cum ait: Petechias in principio pullulantes perniciosas esse, quod magnum humorum ^{ὄργασμον} & malignitatem significant, naturâ graviter laborante, nondumque concitatos humores pravos vincendos ac placandos aggressâ. Quomodo enim, inquit, idem, tanti humorum impetus malignitasve, tam brevi horarum curriculo reprimi, restinguique potest, à natura hinc inde distractâ, quare quia die non contingunt criticò, nec à natura rectè operante instituuntur, meritò suspecta esse debent. Ex quibus patet, petechias, quæ in principio statim die non Criticò, nondumque castigatâ materiâ morbificâ efflorescunt, perniciosas esse, eas vero, quæ in morbi progressu, & maxime quæ in statu, cum materiâ correctâ & mitigatâ, die critico erumpunt, salutem polliceri.

TH. XIX.

Nunc ad Curationem. Petechiæ ratione formæ suæ consideratæ, quatenus Symptomata sunt in genere mutatarum qualitatatum, neque Curationem neque præsertionem requirunt. Nam Curatio secundum *Galenum lib. 12. M. M. c. 1.* debetur morbis : præsertio causis morbificis : quibus è medio sublatis symptomata & consecuti vè etiam petechiæ evanescent. Quia tamen, cum pullulant petechiæ, ad causam earum respicimus, idcirco primum in genere dispiciemus, *an iis apparentibus natura iuvanda sit, an quiescendum?* Deinde in specie sequentes tractabimus quæstiones *I. si natura in expulsiõne petechiarum iuvanda. quibus mediis id præstandum?* *II. An extrusis jam petechiis venam secare liceat, nec ne?* *III. An iisdem in cute existentibus cataracticis utendum pharmacis?*

TH. XX.

Generalem ergo Quæstionem quod attinet, tres de illa sententias reperimus. *Prima eorum est, qui statuunt, eruptionem petechiarum, quocunque tempore & modò contingat, perpetuo iuvandam, promovendamque esse : Utunturque ad defensionem placiti sui duobus fundamentis, utrisque ex Hippocrate petitis. Primum habetur Aph. 21. Sect. I. ubi inquit Hipp. quæ educere decet, per ea loca educenda esse, quæ & conferentia sunt, & ad quæ natura vergit. Secundum extat Aph. 25. Sect. ubi Hipp. monet, erysipelas ab interioribus partibus verò ad exteriores, bonum. Quapropter cum petechiæ neque utiles sint, quomodo etiam emicent, neque morbi aut symptomatis urgentioris ullam rationem habeant ; Sed notæ duntaxat existant, intus*

furiosè ebullientium & malignè putrescentium humorum, sinendas potius esse, quam ullò auxilio tractandas: Spontè enim disparituras, ebullitione massa sanguineæ sedatâ, & malignitate febris accisâ; quorum utrumque non macularum exitu largiore procuratur (hoc enim potius esset augere ebullitionem & putredinem malignam, à qua proficiscuntur petechiæ) sed remediis aliis, de quibus Practici in curatione febris malignæ præcipere solent.

TH. XXI.

Quibus Mediis Natura in petechiarum eruptione iuvanda? Si petechiæ Criticò motu erumpant, vel propter naturæ infirmitatem, vel materiei copiam erumpant insufficienter: Suadent Artis proceres, ut univèr salibus præmissis, Natura in expulsionè juvetur: Juvatur autè partim *internis*, partim *externis* remediis: *Interna* ex eorum albò sunt quæ *διαφορητικά καὶ ἰδρωτικά* nuncupantur. Fugienda autem, præcalida, Febrilem enim calorè in malignis augent: quod si quædam eorum modum in calore excedant, frigidorum admistione temperari debent. Verum præter Diaphoreticam & hidroticam virtutem etiam cardiacam habeant oportet, quâ & Naturam confortent, & malignitati fortiter resistent: more eorum quæ alexipharmaca, alexitheria, alexicaca, & antidota nominari solent. *Talia ex simplicibus* sunt *Radices* Angelicæ, Imperatoriæ, Petasitidis, pimpinella, Aristolochiæ, Gentianæ, Helenii, Dictamni, vincetoxici carduibenedicti, valerianæ, Zedoariæ, Acori, Scorzonæ, *herba* Scordii, Veronicæ, Scabiosæ, Rutæ, Betonix, Melissæ, Polii. *Semina* citri, Napi fæniculi, Baccæ lauri, & Juniperi, Ad hæc ficus, Lentescorpi, cornu cervinum, terra sigillata, Lapis Bezoar.

&c.

&c. *Aquæ* item stillatitiæ simplicium enumeratorum, & præter eas, aqua calendulæ, aq. Apij. aq. Serpill. aq. Bardanæ. *Ex Compositis* verò aquæ Theriacales, Theriaca Androm. Mithridatium Damocrat. Antidotum Matthiol. Diascordium Fracastorii, Electuarium de ovo Maximil Imperatoris, pulvis Saxonicus, pulvis rubeus Cæsar. contra pestem, & his similia alia, ex quibus variæ concinnari formulæ queunt utpote pulveres, Julepi, decocta infusiones, emulsiones &c. *Externa Præsidia* videntur duplicia: quædam cutem laxantia, atque aperientia, nonnulla petechiarum materiam ad eam allicientia. Cutem laxant atque aperiunt aër calidus: frictiones molles cum pannis calefactis; inunctiones calidæ ex oleo chamomelino, anethino, lilior. alborum. amygdalorum dulcium &c. Materiam Petechiarum ad cutem trahunt cucurbitulæ & Vesicatoria. Cucurbitulæ vel cum vel sine scarificatione applicantur, rectius autem cum scarificatione, & quidem pluribus in locis: dorso præsertim. Brachiis & femoribus, si materia sit copiosa: Vesicatoria admoventur Brachiis, & cruribus. Eorum materia sunt cantharides, flammula Jovis, ranunculus esula, allium, cepa, scylla, semina erucæ, sem. sinapi fermentum acre, fœcus columbinus, anserinus, nitrum &c.

TH, XXII.

An Petechiis apparentibus vena sit scanda?

An Venesectio in febris petechiali administranda, hic non quæritur. Quæritur solum, an, si administranda, petechiis jam apparentibus administrari debeat? de hac autem quæstione in utramque partem disputari potest: *Primo*, quia omni studio cavendum, ne venæ-

sectione Naturæ motus, quô maligni humores à partibus internis, adeoque ab ipso centro ad cutem, partem ignobilem, longissimeque à corde distitam, & publicum totius corporis emunctorium, ablegantur, impediatur. *Secundô*, quia Venæ-Sectione materia petechiarum remeare cogitur ad interiora. Nam venis majoribus per sanguinis detractionem exinanitis, fit, ut sanguis è vasis minoribus, quæ habitum corporis rigant, trahatur in majora, sicque materiæ malignæ & expulsio, magnò cum vitæ discrimine, prohibeatur: *Pro affirmando* autem nos hanc adducimus rationem, quia Natura Sarcinâ, quâ premebatur, exonerata fit robustior, ac quod reliquum est materiei, fortius expellit. Nobis simpliciter, & absolutè aliquid statuere religio est, quare distingvendum putamus.

TH. XXIII.

Præsupponimus autem necessariam esse Venæ sectionem idque ob magnum aliquod vitium sanguinis fluxilis, vel in substantia, vel in quantitate: vel in qualitate vel in motu: & vires ita comparatas, ut executionem vacationis sanguinis tolerare queant. Hinc rursus distingvimus inter eruptionem petechiarum criticam & symptomaticam: Critica, ut ex præcedentibus constat, fit die Critico, in febris progressu, materia à naturâ victâ, cum *εὐφορίᾳ* decumbentis. Estque vel perfecta vel imperfecta; Ex quibus illa quidem malignam materiam totam exhaurit, quod tamen admodum rarò contingit, nec nisi cum materia pauca est & tenuis, aut multa quidem: Sed fortiter per multas petechiarum Myriades in collo, dorso pectore, brachiis, cruribus, & clunibus expulsa: Hæc verò partem ejus in corpore relinquit,

quit, quod plerumq; accidit : Symptomata per initia statim excitatur materiâ adhuc existente crudâ:&quidem non ex Intentione speciali naturæ, sed vi materiei invenis ebullientis, ac vel copiâ, vel virulentâ qualitate Naturam ad expellendum sollicitantis, sine alleviatione ægri.

TH. XXIV.

In Critica ergò à Venæsectione abstinendum, nec Natura, quamdiu petechias protrudit, turbanda, sive Eruptio illa perfecta sit, sive imperfecta. In perfecta namque crisi vult *Hippocr. Aphor. 20. Sect. 1.* nihil movendum, nihil novandum, nihil irritandum esse, sed Naturæ benè laudabiliterque operanti totum negotium committendum : In actu imperfectæ Criseos similiter Natura minimè ab officio distrahenda: Sed finis motus institutus expectandus, & cum vacare cessavit Natura, quod relictum, convenientibus mediis eradicandum. Quæ enim nos dicimus, *Galenus* suò calculò jamdudum confirmavit: Sic enim in *Comment. Aphorismi allegati* scribit: ubi integra perfectaque crisis facta est, vel adhuc sit, totum negotium Naturæ permittere, nihilque nos novare oportet. Ubi verò Crisis imperfecta est, quod deficit, supplere convenit: Rationem subjungit ex *Aphor. 12. Sect. 2.* quia quæ post Crisim relinquuntur in morbis, recidivas facere consueverunt. In symptomata verò petechiarum eruptione Venæ- Sectio neutiquam suspendenda: Cum enim in ea petechiæ ab insigni solum sanguinis ebullitione, & malignorum putrescentiumque humorum fervore oriuntur, nihilque levaminis ægro adferant, ipsarum causa necessaria præsidia neutiquam omitti debent. Neque timendum, ne materia sanguinis missione ad interiora revocetur. Non enim ita exhauriuntur vasa, ut fame-

lica

lica fiant, & aliunde à venis scilicet ambitum Corporis irrigantibus, sanguinem attrahere cogantur, (talis namq; evacuatio in febribus malignis, ratione virium, quæ vehementer à Venenata materia affliguntur, locum non habet) sed redundantia duntaxat sanguinis tollitur, ut quemadmodum *Galen. Lib. II, Meth. Med. c. 15.* loquitur, Natura levata, exonerataque residuum quod est facilius superet, atque expellat.

TH. XXV.

An erumpentibus petechiis purgante uti pharmaco liceat?

Ad rectam hujus quæstionis decisionem eadem opus esse distinctione videtur, quam modò in Venæ Sectionis administratione adhibuimus. Nam si petechiæ apparent criticè, à purgatione plane abstinendum: præsertim cum venenata materia sufficienter educitur: nisi forsan factâ Crisi, aut alvi ad sit constipatio, ut primarum viarum urgeat impuritas. Tum enim vel suppositorium immittere, vel clysterem infundere, vel *ἐκκοπρωτικόν* assumere licebit.

TH. XXVI.

In Crisi imperfecta, ne recidivam patiatur æger, materiei residuum vel ad cutem, ad quam ipsa quoq; natura inclinatur, propellendum, vel si hoc ob ejusdem tonum debilem fieri nequeat, per alvum egerendum Catartics mitibus atque benignis, quibus ea admisceri possunt, quæ veneno adversantur, & pravam ejus qualitatem oppugnare queunt.

TH. XXVII.

Cum verò in principio, & symptomaticè eminent purgationem minimè prohibent, siquidem quod semper præsupponimus, illius adsit indicans: Nihil enim
juvant

juvant, sed effectus solum sunt furentis & turgentis materiae, quam, etiam Hippocrate & Galeno consentientibus, expugnare licet, idque eo magis, quoniam maligna est & Venenata, veramque concoctionem non admittit.

TH. XXIIX.

Adhibenda autem non helleborata, aut scamoneata Diagrydiata, vel drastica alia: quoniam cum materia turgeat, & ob tenuitatem fervorem atque ebullitionem facilè educatur *ὑπερκαθάρσις*, & fluxus colliquativi promptè excitantur: Sed mitioribus contentos nos esse convenit, v. g. rhabarbaro, agaricò, senâ, tamarindis, myrobalanis, syrupo rosato solutivo, melle rosaceo solutivo, syr. diasen: syr. de Cichorio cum Rhabarbaro, syr. de Rhabarbaro solutivo, electuario lenitivo, Diacatholicone & similibus: quibus his omnibus palmam præripiunt g dulc. aut hic cum buthyro g leviter fixatus, tam ad alvum & miasmata respiciens & O ta: quatenus sacharata non omnibus semper tuta: quæ quisquillas malignæ febris evacuabunt, neque tamen vim aliquam viribus inferent. Plura qui desiderat, Autores citatos, (è quibus etiam hæcce, quæ de gravissimo affectu hoc pro pagellarum angustiâ dixi, me delibasse ingenuè fateor) evolvat:

Quod potui feci, superis sint cætera cura.

Deus omnipotens ægrotantibus largiter assistat, & medicorum dirigat cogitationes, ut prodesse semper studeant, cui sit Laus & gloria in sempiternum.

COROLLARIA.

AN pestis tantum ab aëre venenato? an etiam à pravo pernicioso tum cibo, tum potu oriatur;

D

II. Sit

II. Sitne omnis pestis necessario cum febre conjuncta?

III. An febris pestilens intensione duntaxat & vehementiâ putredinis ab aliis putridis febribus differat? Non nemini affirmativa placet. At nobis negativa probabilior videtur.

IV. Num in vivente animali ex insigni humorum corruptione venenum generari queat? Affirmantem tuetur. antiquitas: confirmat effectus: probat curandi ratio

V. Intercedatne inter pestilentialem & malignam febrim numerica tantum differentia, an etiam specifica? Specificè has febres inter se differre arbitramur.

VI. Utrum Epithemata locum habeant in febre lenticulari? petechiis jam apparentibus, nonnulli damnant, metuentes, ne petechiæ repercutiantur. At nos illorum usum neutiquam improbamus modo non vehementer refrigerent, aut adstringant neque actu frigida applicentur. Roborant enim, Naturam faciuntque ut petechias fortius validiusque expellat.

VII. Adferantne aliquid opis atque utilitatis in peste & maligna febre Medicamenta Vesicatoria. Etsi quidem Vesicatoria hisce in affectibus eò locò habeant, quò vitiosa haberi nuces solent, nobis tamen, siquidem dextrè & opportunè adhibentia, minimè displicent.

VIII. An omnes Symptomata exeretiones inutiles sunt & vitiosa? N.

F I N I S.

Errata.

pag. 3. lin. 5, pro suos leg: suas p. 5. lin. 2. pro nunc num p. 6. lin. 17. pro puliares pulicares ead. p. lin. 20. nomen est omissum ead. p. lin. 28. pro plerisq; pleriq; ead. lin. pro ἐξαιροφίας, ἐξαιροφίας p. 8. l. pro τὸ τῶ. ead. p. lin. ἐχθεν, ἐχθεν

Cum Te commendet Megalandri Stemma Lutheri,
 Tantò Atavò dignus crederis esse Nepos:
 Dum tentas febres eradicare malignas,
 Cordati meritò dona Medentis habes:
 Perge, reportabis laudabile Nomen, erisque
 Gloria sic generis magna aliquando tui

avloxed.

*D. Georg. Christ. Petri ab Hartenfels /
 Sacri Palat. Caf. Comes, Consiliarius & Archiat.
 Electoral. Mog. Consul primarius & Physicus Erf-
 furtensis, Universitatis & Fac. Med. Senior, hu-
 jusque p. t. Decanus, P.P. & P.L.C.*

Martius hospitii latitantes Martis alumnos
 Evocat, in campos committit & urget utrinque,
 Ut pugnae subeant discrimen & ampla reportent
 Præmia, quæ forsàn victoria contigit alma.
 Martius aut aliàm Tibi jam jam monstrat arenam,
 In qua cum doctus configere jus sit Apollo
 Te, viresque tuas certando intendere cunctas.
 Quin & Apollo tuæ nunc pugnae præsidet ipse,
 Ut Tibi deproperet victuro laureaserta.
 Gratulor eventum felicem: grator adeptæ
 Præmia; morborum semper Tu sis quoque victor.

Ita deprojerabat

*Justus Vesti Med. D. Pathol. P.P.
 ejusque Facult. Assessor.*

*Quis sis nunc Medicus, qualis quantusque futurus
 Edocet excellens specimen mi Fautor amande!
 Dulcia præstabit tandem Geranus Apollo,
 Omne felici fortunent Numina captis
 Sit Praxis felix precor & Tua famæ perennis!*

*Hicce paucis Nobilissimo & Clarissimo Dr. Doctorando
 gratulari voluit*

*Joannes Philippus Eyselius, Med. D. Anatom.
 Chir. & Bot. P.P. Fac. Assess. Ord. P.L.C. Is*

Is semper dignus laude est, qui nocte & die
 Scit maculas animi delere & corporis omnes,
 Quæque solent utrique nocere & lædere parti.
 Haud minimas laudes inde ergo meretur & ille,
 Qui novit mentis vitare & corrigere istas,
 Te Primum novisse satis, specimen probat illud,
 Mi Luthere Tuum; nunc præstes, opto secundum,
 Quilibet ut dicat, Te & Nomen & Omen habere.
 Numinis ac Orbis Tibi erit sic parta Corona:
 Utraque sit, Felix Tibi & aurea Sponsa petita!

PRÆSES.

So kan ein steter Fleiß doch nicht verborgen bleiben /
 Er schwingt nach Adlers Art sich endlich doch empor,
 Ob Neid/ und Hinterniß sich wollen an Ihm reiben /
 So haben sie zum Lohn doch lauter Nichts darvor.
 Diß wird Hochwerthester recht wohl an Ihm erfüllet /
 Da Er mit grossen Ruhm auf den Catheder steigt:
 Doch wird mein schwacher Kiel / nicht eher seyn gestillet /
 Bis sich der Purpur-Hut / auf Seinen Haupte zeigt.
 Ist ist mein Wunsch / daß Er durch dieses Unterfangen
 Hinfort viel tausend Glück und Ehre mög' erlangen!

Mit diesen Wenigen solte und wolte sich dem Hn. Doctoran-
do gehorsamst befehlen

Ernest. Wilhelm. Raabe/Cant. S. Thomæ.

Longo cum multi quærant discrimine mentis
 Vanum mysterium, quod tamen inter eos
 Totius mundi mirandus Spiritus audit;
 Hoc vocitant alii fortè Sophûm lapidem.
 Et Tibi non similem Gazam, patrone, parasse
 Refert, nam nescit fallere Te & alios.
 Ut comitentur eam virtutis gloria, Fama;
 Summus agat Rector; gratulor ex animo!

*Hæc pauca non ut voluit, sed ut potuit Doctissimo Disputanti,
Fautori suo honoratissimo adjecit*

Joh. Gottofred, Walther/ Organ. ad D. Thomæ